દૃષ્ટિના વિષય અને નિરીક્ષણની પ્રક્રિયા ને પ્રયોગ

સ્વાધ્યાય

સાચું કે ખોટું (T/F) જણાવો

(પાનું-૧)

1- સૌ પ્રથમ આત્માનું જ્ઞાન કરવું એ મોક્ષનું કારણ છે.

2. સૌ પ્રથમ આત્માને જાણવો એમ અહીં કહ્યું છે, કરણ કે જાણેલાનું જ જ્ઞાન થઈ શકે છે.

3- દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય સહિતના પ્રમાણના આત્મદ્રવ્યને સૌ પ્રથમ જાણવું એમ અહીં આચાર્યશ્રીનું કહેવું છે.

4- ગુજરાતીમાં, મારવાડીમાં, જાપાનીમાં આત્માને જાણવો એ આપણું મહત્વનું કર્તવ્ય છે.

5. અહીં આત્માના દ્રવ્યસ્વરૂપને જાણવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

6- જેમ દિનના અર્ધાંશને રાત્રિ જેવા દિનમાં પુરુષ માસમાં દિનની પ્રસિદ્ધિ થાય છે તેમ મહિના અર્ધાંશને રાત્રી જુક માસમાં મહિનાની પ્રસિદ્ધિ થઈ શકે છે એવું ઉદાહરણ આચાર્યે કાળનાદે રીતમાં આપ્યું છે.

7- "જ્યાં જ્યાં જ્ઞાન દર્શન છે ત્યાં ત્યાં જાણવું દેખવું વર્તે જ છે" - આ વાક્ય જ્ઞાન દર્શન ગુણ અને જાણવા દેખવાની શક્તિ તમામની પર્યાયની વાત કરે આશય છે.

8. "જ્યાં જ્યાં જ્ઞાન દર્શન છે ત્યાં ત્યાં જાણવું દેખવું વર્તે જ છે" - આ વાક્ય આત્માના ત્રિકાળ જ્ઞાન દર્શનની વાત કરવાનો આશય છે.

9. 'આત્માને જાણવો' અર્થાત્ આત્માનું દ્રવ્યસ્વરૂપ શું છે તેને જાણવું.

10- આત્મા જાણનાર પણ છે અને કરનાર પણ છે.

11- આત્મા માત્ર જડ આદિ પરની ક્રિયાનો કરનાર ન હોય પરંતુ તે પોતાની જ્ઞાનની ક્રિયાનો કરનાર તો જરૂર છે - એમ અહીં કહ્યું છે.

12. પોતાની પર્યાયમાં આવતી જાણનક્રિયાનો પણ આત્મા કરનાર નથી, માત્ર જાણનાર જ છે - એમ અહીં કહ્યું છે.

13- "અનુભૂતિસ્વરૂપ જ્ઞાયક આત્મા" - આ શબ્દોમાં આત્માની શક્તિ તમામ અનુભૂતિની વાત છે.

14. પોતાની સહજ જાણનક્રિયામાં આપણને તેને અનુભૂતિસ્વરૂપ જ્ઞાયક આત્મા અનુભવમાં આવી રહ્યો છે.

15. 'અનુભૂતિસ્વરૂપ' એટલે જ્ઞાનસ્વરૂપ - એવો અર્થ અહીં થાય છે.

16. 'અનુભવવું' એટલે જાણવું - એવો અર્થ અહીં થાય છે.

17- આત્માનું ત્રિકાળ સ્વરૂપ દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવથી શું છે તે સમજાવવા માટે નીચેના કોષ્ટક ભરો :-

i) દ્રવ્ય	A. અનંત ગુણસ્વરૂપ
ii) ક્ષેત્ર	B. અનાદિ અનંત
iii) કાળ	C. અસંખ્ય પ્રદેશી
iv) ભાવ	D. નિત્ય-અવસ્થિત વસ્તુ

18- આત્માના દરેક પ્રદેશ પર એક એક આવા આવા ગુણ રહેલા છે.

19. આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશમાંના દરેક પ્રદેશ પર અનંતા ગુણો તેમની તિરોભૂતદશાને લક્ષે મોજુદ હોવાનું આગળ ચાલતાં કહેવા પહેલાં પરિચયરૂપે છે.

20- ઉપર કહેલા દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવવાળા આત્મામાં અનાદિ કેવું એ જોઈશું તપાસ છે.

21. ઉપર કહેલા દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવથી યુક્ત આત્મા આત્મામાં અહંપણું રહ્યાપણું એ જોઈશું તપાસ છે.

(ભાગ-2)

22- પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના સમયસાર ગાથા 320 પર આગરા તા.30 મે સોળાઈ શિબિરમાં દિવસે પ્રવચનો આશરે: "સંચયપૂર્ણ દોહરો" નામના પુસ્તકમાં છપાયેલા છે.

23. ઉપરોક્ત પ્રવચનોમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ ત્રિકાળી ધ્રુવ આત્માના ધ્રુવસ્વભાવ અને ધ્રુવપરિણામ - એટલે કે જોઈતી વાત કરી છે. (20મી આગરા તા.30 ના દિવસે)

24- ઉપર કહેલા ધ્રુવસ્વભાવ અને ધ્રુવપરિણામમાં સામાન્યનો અર્થ દ્રવ્ય અને વિશેષનો અર્થ ગુણ થાય છે.

24. ધ્રુવપરિણામમાં રહેલા ત્રિકાળ વાસ અને ત્રિકાળ દ્રવ્ય આવા ધ્રુવને - ત્રિકાળસ્વભાવ કહ્યો છે.

25- જગતનું દરેક સક્રિયપણે - ક્રિયાવતપણે - જ થાય છે, પરંતુ ઉત્પાદવ્યયરૂપ વર્તમાન પર્યાયમાં જ થાય છે; નિષ્ક્રિયપણે જગતનું કોઈ થતું નથી.

27. ત્રિકાળસ્વભાવવાળા અને ત્રિકાળસ્વભાવદશામાં મોજુદ દ્રવ્ય ગુણ અને અનંત ગુણની અનંત ત્રિકાળીદશાનું જગતનું દેખાયું વર્તમાનમાં નિષ્ક્રિયપણે પડી રહ્યું છે. આ રીતે ધ્રુવ ધ્રુવને નિષ્ક્રિયપણે જાણે છે.

28. ધ્રુવમાં નિષ્ક્રિયપણે પડી રહેલા જગતના દેખાતા સ્વભાવની સરખામણીરૂપે વર્તમાનમાં ક્રિયાવતપણે જાણતા ઉત્પાદવ્યયરૂપ પરિણામ દરેક સમયે પ્રગટ થયા કરે છે.

29. જેવું અંદર ધ્રુવસ્વભાવમાં આવા ધ્રુવનું જગતનું દેખાયું નિષ્ક્રિયરૂપે આવું છે તેવું જ જગતનું દેખાયું સક્રિય વર્તમાનપર્યાયમાં દરેક સમયે દરેક જગતે આવું જ રહે છે.

30. ત્રિકાળ સ્વભાવની સરખામણીરૂપ નિરંતર વહેતા વાસ્તવિક તરફનો આવા જોયાનું તેને અનુભૂતિસ્વરૂપ જ્ઞાયકભાવ આવ્યા દરેક સમયે અનુભવમાં

આંગળી + બાણાકાર આકાર રહ્યો છે.

31- આકારનું વર્ણન કરતા વર્તમાન કાળપ્રયોગ જ હોઈ શકે, ત્રિકાળ કાળપ્રયોગ નહિ. તત્ત્વાર્થસૂત્રમાં 'उपयोगो लक्षणम्' - સૂત્રમાં પણ આ જ વાત કહી છે.

32. આકારનું ત્રિકાળ કાળ વર્ણન પણ છે. પૂજ્ય વાદીભસિંહના પરીક્ષામુખ નં. ૧૦૬ પર પૂજ્ય ગુરુદિગ્દેવના પ્રવચન નં. ૩૭માં આકારના ત્રિકાળ કાળવર્ણનની વાત આવે છે.